

ASPECTE DIDACTICE ALE PREGĂTIRII STUDENȚILOR FACULTĂȚILOR PEDAGOGICE PENTRU IMPLEMENTAREA „NOILOR EDUCAȚII” ÎN ȘCOALA PRIMARĂ

Lora CIOBANU, *Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți, Republica Moldova*

Rezumat: În articolul de față se abordează câteva elemente ale procesului didactic universitar care caracterizează pregătirea studenților facultăților pedagogice pentru valorificarea noilor conținuturi educaționale („noilor educații”) în școala primară, relevându-se un complex de metode și forme didactice interpretate într-un mod nou, punându-se accentul pe soluții concrete.

Cuvinte-cheie: *problematică educațională, noi conținuturi educaționale, „noi educații”, educație sanogenă, educație economică, educație ecologică, model pedagogic.*

Abstract: This article tackles some elements of the university teaching process which characterize the training of the students of pedagogical faculties to value „the new education” in the primary school. A number of methods and teaching forms which are interpreted in a new way are underlined, pointing out concrete solutions.

Keywords: *educational problems, learning new content, „New education”, sanogenic education, economic education, environmental education, pedagogical model.*

La etapa contemporană lumea se confruntă cu mai multe probleme, cele mai multe dintre ele fiind de natură educațională cum ar fi:

- *problema mediului înconjurător* (poluarea mediului; defrișarea pădurilor; adunarea gunoiștilor imense etc.);
- *problema sănătății publice* (mod de viață defectuos, în rezultat crescând numărul obezilor, cardiocililor, creșterea vertiginosă a infecțiilor cu HIV, tuberculoză etc.);
- *lipsa de socializare economică* a copiilor (nepregătirea pentru viața economică (în sens îngust) și pentru gospodărirea familiei etc.).

Pentru redresarea acestei probleme educaționale, personalități marcante din conducerea UNESCO Gh. Văideanu, B. Francine, F. Edgar, F. Joan recomandă introducerea noilor conținuturi educaționale („noilor educații”) în curriculumul preuniversitar de toate nivelurile, inclusiv în curriculumul ciclului primar, care au menirea să îmbunătățească substanțial calitatea educației și a învățămîntului. Un loc aparte i se rezervă educației ecologice, educației sanogene și educației economice și casnice moderne.

Aceste direcții în educație sînt reflectate și în Curriculumul disciplinar pentru clasele primare din RM care include deja noi conținuturi și care se cer calitativ realizate:

- Deprinderi de viață / Educația sanogenă;
- Formarea culturii economice elementare;
- Educația ecologică.

Această constatare, de altfel așteptată, ne-a pus în fața unei dileme: Oare sînt pregătiți suficient învățătorii pentru a realiza cu succes conținuturile propuse?

În rezultatul aplicării unor instrumente de evaluare cum ar fi chestionarul, metoda ratingului, metoda autoaprecierii, observarea diverselor momente de regim pe parcursul lecțiilor asistate, convorbiri individuale cu învățătorii, analiza experienței de lucru, analiza documentelor pedagogice (proiectarea de perspectivă, proiecte didactice zilnice) am precizat următoarele:

- formele de proiectare a muncii didactice vizavi de noile conținuturi curriculare;
- tehnologiile educaționale utilizate de către pedagogi în procesul realizării noilor conținuturi curriculare;
- calitatea muncii învățătorilor în fiecare clasă.

Cercetarea analitică a rezultatelor ne-a permis decelarea următoarelor *momente esențiale*:

- deși, în ansamblu, necesitatea realizării noilor conținuturi curriculare este conștientizată, majoritatea învățătorilor nu pot evidenția conținutul deplin al reprezentărilor, capacităților și atitudinilor pentru fiecare conținut nou, nu găsesc soluții adecvate pentru realizarea lor cu elevii;
- procesul de implementare a noilor conținuturi se efectuează spontan, necoordonat, nu se respectă continuitatea de la o lecție la alta, se formulează obiective operaționale insuficiente.

Analiza datelor experimentale ne-au permis să evidențiem cauzele principale care frânează pregătirea profesională a învățătorilor în problemă: insuficiența literaturii științifico-metodice; lipsa priceperilor și deprinderilor de lucru; incapacitatea de a proiecta lucrul cu aceste conținuturi; lipsa timpului pentru auto perfecționare.

Pornind de la rezultatele obținute, decidem că pregătirea cadrelor didactice la valorificarea acestui domeniu al educației este insuficientă.

Prin urmare, problema care se conturează în acest sens derivă din divergența care există între cerințele învățământului actual axat pe implementarea noilor conținuturi educaționale în procesul didactic și pregătirea insuficientă a cadrelor didactice pentru implementarea acestor conținuturi în școală.

În opinia noastră, una din soluții ar fi pregătirea studenților specialităților pedagogice pentru valorificarea noilor conținuturi educaționale.

În ceea ce urmează, vom aborda câteva aspecte didactice ce caracterizează pregătirea studenților de la facultatea PPAȘ pentru implementarea „noilor educații” în procesul educațional din ciclul primar.

Pregătirea studenților s-a făcut în baza unui model pedagogic care a inclus următoarele aspecte:

- concretizarea competențelor profesionale ale studenților necesare pentru realizarea ulterioară (în cadrul practicii pedagogice și a serviciului propriu-zis) a noilor conținuturi curriculare;
- proiectarea și realizarea modulului Implementarea noilor conținuturi curriculare în școala primară în cadrul obiectului de studiu Management educațional.

Ca fundament metodologic în determinarea competențelor profesionale a studenților, am acceptat opiniile mai multor specialiști în domeniu: D. Hopkins (*Perfecționarea școlii într-o eră a schimbării*, Chișinău, Prut Internațional, 1998), P. Jelescu (*Problema pregătirii la diverse niveluri a cadrelor didactice pentru învățământului preșcolar și primar*, Chișinău, Știința, 1999).

Precizarea competențelor profesionale asupra cărora va trebui să lucrăm a fost nemijlocit influențată și de rezultatele obținute la anchetarea cadrelor didactice.

În acest scop, am modificat harta-schemă prelucrată de savantul L. Spirin (*Формирование общепедагогических умений учителя / на materiale подготовки студентов педвуза к воспитательной работе. Автореф. дис. д-ра пед. Наук, 1981*) după tipul profilurilor paralele. Harta-schemă pe care am aplicat-o a constituit o matriță măsurată cu cinci puncte (maxim), care a fost montată în lista provizorie a cunoștințelor și capacităților necesare învățătorilor pentru realizarea cu succes a noilor conținuturi curriculare.

Punctajul corespundea următorilor parametri (după importanță):

- 5 puncte (foarte importante);
- 4 puncte (importante);
- 3 puncte (mai mult importante decât neimportante);
- 2 puncte (mai mult neimportante decât importante);
- 1 punct (neimportante).

În rezultatul prelucrării matematice a hărților-schemă, am calculat media aritmetică pentru fiecare pricepere sau domeniu de cunoaștere. Datele obținute, supuse în continuare analizei calitative, ne-au permis să evidențiem următoarele cunoștințe și capacități din care se constituie competența profesională a absolventului specialității *Pedagogie în învățământul primar*, orientată spre implementarea cu succes a noilor conținuturi incluse în Curriculumul școlar pentru clasele primare. Menționăm că ele pot completa codul deontologic al învățătorului în aspectul cercetat.

Cunoștințe:

- Cunoașterea profundă a obiectivelor curriculare noi: Educație ecologică, Educație sanogenă, Formarea culturii economice elementare;
- Cunoașterea conținuturilor orientative cu ajutorul cărora s-ar putea realiza la un nivel adecvat obiectivele curriculare preconizate;
- Cunoașterea formelor și metodelor de realizare a conținuturilor curriculare noi.

Capacități:

- *Analitice:*
 - Analiza și aprecierea relațiilor social-economice de pe pozițiile pregătirii elevilor pentru integrarea activă în viață;
 - Analiza influențelor pedagogice pozitive ce se pot exercita prin intermediul diferitor feluri de activități copilărești;
 - Analiza experienței de lucru a colegilor referitoare la integrarea conținuturilor curriculare noi în materiile deja existente.
- *Organizaționale:*
 - Organizarea unui cadru pedagogic adecvat care să permită realizarea obiectivelor în condiții optime.
- *Comunicative:*
 - Capacitatea de a susține discuții cu colegii de breaslă despre cele mai noi informații referitoare la domeniul dat.
- *Formative:*
 - Să elaboreze obiective operaționale cu referință la conținuturile noi și să le găsească locul potrivit în proiectarea de perspectivă și cea zilnică și în conformitate cu ele să prelucreze forme și metode concrete de lucru cu elevii;
 - Să formuleze unele obiective investigative, generate de noile conținuturi curriculare, care să fie direcționate spre modificarea tehnologiilor didactice, modalităților și tehnicilor de evaluare a performanțelor înregistrate de elevi în procesul instruirii.

Proiectarea lecțiilor teoretice și practice la modulul nominalizat s-a efectuat în conformitate cu competențele profesionale descrise mai sus.

Modulul a fost elaborat în baza mai multor publicații de specialitate: L. Ciobanu, *Formarea culturii economice elementare. Curriculum preșcolar. Educația și instruirea copiilor de 5-7 ani în grupele pregătitoare*, Chișinău, ISEC, 2000; M. Duțu, *Educația și problemele lumii contemporane*, București, Albatros, 1998 etc. Programul a fost preconizat pentru 12 ore: 8 ore de auditoriu (4 ore – prelegeri și 4 ore – seminare) și 4 ore pentru lucru individual dirijat. Prezentăm tematica modulului:

Tabelul nr. 1

Tematica modulului „Implementarea noilor conținuturi curriculare în școala primară”

Nr/o	Problema noilor conținuturi curriculare în teoria și practica învățământului primar	Nr. / ore	Tipul orelor
1.	Problema noilor conținuturi curriculare în teoria și practica învățământului primar	2	Li
2.	Specificul studierii noilor conținuturi curriculare	2	Cd
3.	Obiectivele, conținutul și metodică de realizare a educației pentru sănătate / educația sanogenă	2	Cd
4.	Obiectivele, conținutul și metodică de realizare a educației economice	2	Cd
5.	Obiectivele, conținutul și metodică de realizare a educației ecologice	2	Cd
6.	Integrarea noilor conținuturi curriculare în conținuturile tradiționale (tratarea modulară)	2	Li

Lecțiile teoretice au inclus familiarizarea cu cercetările recente care vizează problematica dată, analiza Curriculumul-ui în aspectul evidențierii competențelor specifice și subcompetențelor „noi” standard (de referință) în cadrul disciplinelor normative.

Lecțiile practice s-au axat pe realizarea următoarelor obiective de referință:

- selectarea conținuturilor orientative care vizează noile conținuturi educaționale;
- exersarea studenților în elaborarea obiectivelor operaționale vizavi de conținuturile selectate;
- evidențierea metodelor și procedeele didactice de realizare a conținuturilor selectate;
- integrarea lor în disciplinele tradiționale.

Pentru a realiza obiectivele preconizate la cel mai eficient nivel, fiecare lecție de seminar a fost structurată, după cum urmează:

- audierea și analiza referatelor însoțite de o conversație profesională;
- rezolvarea însărcinărilor prin cooperare;
- demonstrarea unor fragmente ale lecțiilor integrate;
- joc profesional / simularea lecțiilor demonstrative în auditoriu;

- dezbateri pedagogice.

Pentru temele de seminar (*Obiectivele, conținutul și metoda de realizare a educației economice și Obiectivele, conținutul și metoda de realizare a educației ecologice*) au fost prezentate de către studenți două referate. În cadrul ascultării referatelor a fost important să le formăm deprinderea de a întreține convorbiri profesionale pe tematicile vizate.

De aceea obiectivul urmărit de noi, dar și de referenți a fost să trezim interesul față de tema comunicării, dar și să găsim metodele și mijloacele care contribuie la sporirea eficienței a acestei forme de comunicare. Pentru aceasta a fost important, mai întâi, să examinăm și apoi să respectăm structura conversației profesionale care a constat din cinci faze:

- începutul;
- transmiterea informației;
- argumentarea informației;
- combaterea argumentelor oponentului;
- adoptarea deciziilor.

Tot în cadrul acestor ore le-am propus tematica orientativă a activităților extracurriculare la *Educația pentru sănătate și Educația economică*.

Prin intermediul cooperării, studenții au elaborat tematica ghidului la *Educația ecologică*, care poate servi ca indicații metodice pentru orele de cerc la științe (1oră săptămânal).

Simularea lecțiilor demonstrative în auditoriu a fost precedată de demonstrarea unor fragmente ale lecțiilor integrate cu noi conținuturi educaționale.

Lecțiile simulate în auditoriu au demonstrat că conținuturile noi sînt accesibile, interesante și, principalul, ele pot fi integrate în cadrul altor conținuturi tradiționale.

Obiectivele urmărite de către studenții „evaluatori” ai lecțiilor demonstrative erau următoarele:

- Descrieți / exemplificați ce ați luat de la lecția colegului;
- Cum a realizat / integrat în conținuturile deja existente obiectivele curriculare care vizează noile conținuturi?;
- Dacă au fost neajunsuri, care au fost ele;
- Propuneți variante / modalități noi de realizare a lecției.

Subliniem că analiza pedagogică a lecțiilor a fost concepută ca factor organizator și mobilizator al studenților în implementarea noilor conținuturi curriculare. În fond, ea a contribuit și la dezvoltarea culturii general-pedagogice, a influențat pozitiv creșterea inițiativei lor creatoare, devenind mijlocul principal de învioreare a procesul didactic. În urma analizei pedagogice a lecțiilor simulate s-a mărit, în rezultat, responsabilitatea fiecărui student pentru activitatea sa personală.

La sfîrșitul acestei etape de lucru am concluzionat că noile conținuturi curriculare trebuie integrate în cadrul tuturor disciplinelor școlare.

Dezbaterea a reprezentat o metodă managerială de formare a cadrelor didactice în care a predominat acțiunea de comunicare orală interogativă. Prin această metodă am valorificat procedeul întrebărilor, care au fost orientate pedagogic în direcția realizării schimbului de experiență (căpătată în rezultatul jocului profesional), semnificativă pentru implementarea noilor conținuturi curriculare în practica claselor primare, pentru dezvoltarea unor capacități de stăpînire a acestor conținuturi. Proiectarea metodei dezbaterii a urmărit realizarea unei forme avansate de învățare profesională, posibilă în numeroase variante de organizare. În această ordine de idei, menționăm că dezbaterile s-au efectuat în grup și prin asalt de idei. Dezbaterile efectuate în cadrul modulului „Implementarea noilor conținuturi curriculare în școala primară” au trecut prin trei momente importante:

Primul moment: introducerea, prin formularea întrebărilor sau a întrebărilor-problemă.

La această etapă propuneam întrebări de tipul: „Acum vom începe să motivăm de ce lecția simulată de studenta „X” a fost apreciată cu calificativul „foarte bine” sau „Acum vom încerca să clarificăm de ce lecția simulată de studenta „Y” a suferit eșec.

Al doilea moment: intervenția participanților.

Acest moment a fost caracterizat de un șir de întrebări formative de tipul:

- frontale (De ce s-a întîmplat așa?);
- directe (Care sînt motivele pentru care susțineți ideea respectivă?);
- inversate (Ce s-ar fi întîmplat dacă...?);
- de revenire (Cum credeți că ar fi bine să procedăm în situația dată?);
- imperative (Analizați următoarea situație...);
- de releu (Completați răspunsul anterior...);

- de controversare (Există sau nu există situații respective?).

Astfel de întrebări au permis dezbateri calitative ale tuturor situațiilor problematice apărute în procesul de simulare a lecțiilor integrate cu noi conținuturi educaționale.

Momentul al treilea s-a referit la sintetizarea discuțiilor prin sistematizarea argumentelor, delimitarea aprecierilor date, formularea și definitivarea concluziilor vizavi de problema pusă în discuție.

Dezbaterile au evidențiat trei grupe simbolice de „învățători”.

În prima grupă s-au clasat studenții care participau activ în discuție, propuneau rezolvări corecte,

de multe ori chiar creative.

În grupa a doua am clasificat studenții care manifestau interes, se străduiau să răspundă la între-bări, însă, deseori, propuneau soluții greșite sau puțin eficiente.

În grupa a treia am inclus studenții, care participau (prin prezență) la toate dezbaterile, dar se prezentau pasiv.

Subliniem că clasificarea despre care am vorbit, s-a făcut cu scopul de a lucra diferențiat în etapa lucrului individual dirijat.

În rezultat, consultațiile individuale au fost efectuate cu studenții din grupa a doua și a treia.

Consultațiile au fost dirijate în două moduri:

- 1) direct;
- 2) indirect.

În cazuri speciale, consultațiile au fost promovate de noi (dacă tematica era prea complicată), iar în restul cazurilor consultațiile erau făcute de către studenții care au fost clasificați în prima grupă.

Consultațiile au fost construite în baza următoarelor poziții-cheie:

- poziția consultantului și a celor consultați sînt echitabile;
- consultantul nu transmite, nu educă, dar actualizează, stimulează dorința de cunoaștere a celui

consultat activitatea lui de cercetare, creează condiții pentru perfecționarea calităților profesionale;

- influența formativă se face prin intermediul exemplului personal, modelelor proprii;
- determinarea conținutului consultației se face ținîndu-se cont de necesitățile personale ale fiecărui student sau de necesitățile grupului.

Implicarea studenților atît în poziție de consultant, cît și în poziție de persoane care au nevoie de consultații, au dat naștere premiselor reflecției, ca o capacitate pur umană de a-și conștientiza și compara propriile acțiuni profesionale cu necesitățile și posibilitățile profesionale ale colegilor.

Rezultatele pozitive ale evaluărilor curentă și sumativă la modulul „Implementarea noilor conținuturi curriculare în școala primară” au demonstrat că ansamblul formelor și metodelor didactice descrise mai sus au contribuit eficient la formarea competențelor profesionale ale studenților de la specialitatea „Pedagogie în învățămîntul primar”.

Bibliografie:

1. Best, Francine, *Promotion des valeurs humaines, ethiques et culturelles en education*, Paris, UNESCO, 1991.
2. Ciobanu, Lora, *Formarea culturii economice elementare. Curriculum preșcolar. Educația și instruirea copii- lor de 5-7 ani în grupele pregătitoare*, Chișinău, IȘEC, 2000.
3. Dușu, Mircea, *Educația și problemele lumii contemporane*, București, Albatros, 1998.
4. Faure, Edgar, *Learning to be*, Paris, UNESCO, 1972.
5. Freeman, Joan, *Pour une education de base de qualite: comment developper la competence*, Geneve, Bureau International d'Education, 1993.
6. Hopkins, David, *Perfecționarea școlii într-o eră a schimbării*, Chișinău, Prut Internațional, 1998.
7. Jelescu, Petru, *Problema pregătirii la diverse niveluri a cadrelor didactice pentru învățămîntul preșcolar și primar*, Chișinău, Știința, 1999.
8. Спирин, Леонид, *Формирование общепедагогических умений учителя / на материале подготовки студентов педвуза к воспитательной работе*. Автореф. дис. д-ра пед. наук, 1981.
9. Văideanu, George, *UNESCO-50. Educație*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996.